

Aan de voorzitter en de leden van de Tweede Kamer der Staten Generaal

Postbus 20018
2501 EA Den Haag

Datum

17 september 2019

Ons Kenmerk

19-133/HB/HvdV/mdj

Betreft / Onderwerp

Miljoenennota 2020

Doorkiesnummer

06 - 33313025

Email contactpersoon

Henk.vandervelden@fnv.nl

Bijlage(n)

-

Geachte Kamerleden,

De FNV constateert dat de bedrijfswinsten in de afgelopen jaren van hoogconjunctuur sterk zijn gestegen. Daarbij vergeleken hebben de mensen in het land maar mondjesmaat geprofiteerd van het einde van de economische crisis. De loonontwikkeling is lange tijd achtergebleven bij de winstontwikkeling. Pas in 2020 zal de contractloonstijging naar verwachting in de buurt komen van de drie procent waarmee het kabinet al die jaren heeft gerekend. Dat is rijkelijk laat. De hoogconjunctuur heeft ook geen omslag in de verhouding tussen zeker en onzeker werk teweeggebracht. En er is onvoldoende en te onevenwichtig geïnvesteerd in publieke diensten om opgelopen achterstanden in te lopen. Omdat de gevolgen ongelijk zijn verdeeld, worden de verschillen in kansen, inkomen en vermogen groter. Dit veroorzaakt onzekerheid en spanningen in de samenleving. Begin september van dit jaar liet de SER nog zien hoe problemen op het gebied van de flexibilisering van de arbeidsmarkt, het gebrek aan betaalbare woningen en de studiefinanciering bij jongeren cumuleren.

Deze situatie is uitgelokt door decennialang beleid. Beleid dat verantwoordelijkheden naar burgers, de markt en lagere overheden verschoof, ook waar die verantwoordelijkheden niet kunnen worden gedragen. Beleid dat het werkgevers juist mogelijk maakte zich aan verantwoordelijkheden voor hun medewerkers en de samenleving te onttrekken. De laatste jaren is gelukkig sprake van een kentering in het publieke en politieke debat. Ook in de Miljoenennota zien we voorzichtige aanzetten tot verandering. Het is goed dat het kabinet de verlaging van de winstbelasting uitstelt en de vergaande belastingfaciliteiten voor multinationals vermindert. De zeer voorzichtige beperking van de zelfstandigenaftrek in combinatie met de verhoging van de arbeidskorting (waar ook zelfstandigen van profiteren) zorgt ervoor dat het verschil in fiscale behandeling tussen werknemers en zelfstandigen wat kleiner wordt. Het kabinet erkent dat de overheid een meer sturende rol bij de volkshuisvesting moet spelen. Dat veronderstelt serieuze investeringen. De FNV pleit ervoor dat de verhuurdersheffing sneller wordt afgebouwd.

Met het pensioenakkoord en het klimaatakkoord zijn stappen gezet, hoewel het resultaat sterk van de uitwerking zal afhangen. In het pensioenakkoord hebben we afspraken gemaakt over het nieuwe pensioenstelsel en de ambitie die daarbij hoort. Het vertrouwen in het akkoord en het pensioenstelsel zal onherstelbare schade oplopen als nu wordt gekort op de pensioenen van gepensioneerden, slapers en werknemers. Daarnaast kunnen werknemers al volgend jaar met hogere pensioenpremies worden geconfronteerd. Op weg naar een nieuw pensioencontract moeten kortingen, verminderde opbouw of drastische verhoging van de premies uit hoofde van de 'oude regelgeving' worden voorkomen.

Voorgenomen belastingverlagingen voor 2021 worden naar voren gehaald om zo de koopkracht van vooral de middengroepen te ondersteunen. Maar in de toekomst kan de koopkracht van mensen niet afhankelijk zijn van eindeloos belastingen verlagen. Bovendien wordt de koopkracht van de lagere inkomens niet versterkt door deze belastingverlagingen. De mensen die het geld het hardst nodig hebben, profiteren het minst. Daar kan het kabinet nu al wat aan doen met gerichte maatregelen. Uiteindelijk vraagt deze problematiek om een structurele oplossing in de vorm van een eerlijker belastingstelsel, verhoging van het wettelijke minimumloon naar €14 en verhoging van de daarop gebaseerde AOW en andere uitkeringen.

De koopkracht moet vooral stijgen door hogere lonen. Voor het komende cao-seizoen hebben we een looneis van 5 procent gesteld. Het kabinet moet het goede voorbeeld geven en erkennen dat in veel publieke sectoren een inhaalslag noodzakelijk is. Werkgevers in sectoren als onderwijs, zorg en veiligheid wijzen bij cao-onderhandelingen graag naar beperkte budgetten. Het zal de FNV er niet van weerhouden loonsverhogingen, meer vaste contracten en minder werkdruk te eisen. Het personeel heeft daar recht op. Bovendien ondervinden veel publieke sectoren de gevolgen van de krappe arbeidsmarkt en kunnen zij moeilijk aan mensen komen. Het is vaak nodig dat een inhaalslag in beloning wordt gemaakt om het personeelbestand op peil te houden.

Het arbeidsmarktbeleid laat zien dat het kabinet nog niet wezenlijk met het oude beleid heeft gebroken. De doelstellingen die het kabinet voor de arbeidsmarkt zegt te hebben, klinken goed genoeg. Niet de kosten, maar de aard van het werk moet bepalen welk type arbeidscontract wordt gebruikt. Maar de maatregelen gaan de doorgeslagen flexibilisering niet terugdringen en de positie van werkenden niet versterken. De zzp-voorstellen uit het regeerakkoord zijn ontoereikend. Inmiddels zijn de onderkant- en de bovenkantmaatregel zo aangepast dat ze een bedreiging voor het evenwicht op de arbeidsmarkt vormen. Het gaat er kennelijk alleen maar om opdrachtgevers en goedbetaalde (schijn)zelfstandigen uit de wind te houden, desnoods ten koste van het arbeidsrecht en werknemers. Wat de FNV betreft moeten deze maatregelen van tafel. Een integraal beleid rond zelfstandige arbeid begint met het loslaten van de mythe over de onduidelijkheid van het arbeidsrecht en met handhaving.

In Nederland wordt goed verdiend, maar het geld komt onvoldoende bij de mensen terecht. Het beleid moet erop zijn gericht dat mensen voldoende meeprofiteren als het goed gaat en niet alle klappen opvangen als het minder gaat. Door de huidige inrichting van de arbeidsmarkt worden tegenvallende bedrijfsresultaten direct op de (flex)werkers afgeschoven en veel minder op de winsten en de aandeelhouders. Er wordt minder geïnvesteerd in mensen, waardoor Nederland onvoldoende op de toekomst is voorbereid.

De FNV roept de Tweede Kamer op het beleid verder aan te passen zodat de Nederlandse samenleving minder kwetsbaar wordt en beter op structurele veranderingen zal worden toegerust.

Dat betekent een arbeidsmarktbeleid gericht op zekerheid, een belastingstelsel dat de lasten eerlijk verdeelt en werken lonender maakt, voldoende investeren in publieke diensten en een eerlijke uitwerking van het pensioenakkoord en het klimaatakkoord.

Met vriendelijke groet,

Han Busker
Voorzitter FNV

Cc:

- minister-president, dhr. drs. M. Rutte
- minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, dhr. drs. W. Koolmees
- staatssecretaris van Sociale zaken en Werkgelegenheid, mevr. drs. T. van Ark
- de minister van Financiën, dhr. mr. W.B. Hoekstra
- de staatssecretaris van Financiën, dhr. drs. M. Snel
- de minister van Economische Zaken en Klimaat, dhr. ir. E. Wiebes

TOELICHTING

Arbeidsmarktbeleid

De Nederlandse arbeidsmarkt wordt gekenmerkt door een ongewoon groot aandeel onzekere arbeidscontracten, ook waar sprake is van structureel werk dat tot de kernactiviteiten van de onderneming behoort. Dit leidt tot onzekerheid voor mensen en tast de individuele en collectieve onderhandelingspositie van werkenden aan. Er is sprake van uitholling van de cao, het stelsel van sociale zekerheid en de grondslag voor belastingheffing. We zien dat minder wordt geïnvesteerd in veiligheid en het op peil houden van kennis en kunde. De situatie is het gevolg van beleid dat onzeker werk stimuleert. Deze analyse wordt breed gedeeld door een scala aan (internationale) organisaties en meest recent nog door de Commissie Regulering van werk (Commissie Borstlap). De FNV kijkt met belangstelling uit naar de eindrapportage van de commissie, maar is ook van mening dat het kabinet de situatie nu niet op zijn beloop moet laten.

De doelstellingen die dit kabinet voor de arbeidsmarkt zegt te hebben, klinken goed genoeg. Niet de kosten, maar de aard van het werk moet bepalen welk type arbeidscontract wordt gebruikt. Naar de mening van de FNV moet de arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd het uitgangspunt zijn en moet daarnaast een beperkt aantal type arbeidscontract mogelijk zijn: bepaalde tijd, uitzend en zelfstandige. Meer typen arbeidscontract zijn overbodig en worden in de praktijk gebruikt om kosten te besparen en verantwoordelijkheden te ontwijken. De maatregelen die het kabinet heeft genomen en nog wil voorstellen, schieten helaas tekort of bereiken het tegendeel.

De Wet arbeidsmarkt in balans bevat enkele maatregelen die onzeker werk kunnen terugdringen, maar legitimeert evenzeer ongewenste constructies en verzwakt de positie van mensen met een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde tijd. Breed genoemd kritiekpunt is dat te veel constructies ongemoeid worden gelaten en dat geldt in het bijzonder voor zzp. Het is goed dat in het pensioenakkoord het beginsel van de verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen is vastgelegd. Sociale partners zullen dit voorstel uitwerken. Maar de politiek is aan zet als het gaat om een integraal beleid.

Een effectief integraal beleid begint met handhaven. In afwachting van een functionerende webmodule wordt een voorzichtig begin van handhaving opnieuw doorgeschoven, nu naar 2021. Bij effectieve handhaving zouden de tariefmaatregelen aan de onderkant en de bovenkant sterk aan belang inboeten. Daar komt bij dat die maatregelen moeilijk uitvoerbaar zijn en hoge administratieve lasten met zich meebrengen. Het is onbegrijpelijk dat bij het berekenen van het minimumuurtarief van €16 het sociaal minimum en niet het WML als uitgangspunt is gekozen. Daarmee zal de maatregel een groep werkende armen legitimeren die direct concurreren met werknemers aan de onderkant van de arbeidsmarkt. De opt out regeling aan de bovenkant ondermijnt de werknemersverzekeringen. Het is moeilijk te zien hoe de grens van €75 uurtarief kan worden gehandhaafd, zodat de inbreuk op de arbeidsovereenkomst veel groter is dan het kabinet beweert. Het heeft er alle schijn van dat de belangen van opdrachtgevers en goedbetaalde (schijn)zelfstandigen prevaleren boven het grotere belang van een eerlijke arbeidsmarkt. Wat de FNV betreft moeten deze maatregelen van tafel.

Met sociale ontwikkelbedrijven wil de FNV bijdragen aan het inclusiever worden van de arbeidsmarkt voor mensen met een arbeidsbeperking. Een werkelijk inclusieve arbeidsmarkt kan echter niet op een koopje.

De FNV is van mening dat het kabinet die investering verschuldigd is aan deze specifieke kwetsbare groep, na jarenlange vergaande en nog steeds voortgaande bezuinigingen op de sociale werkvoorziening. In ieder geval moet er een kostendekkende financiering komen voor de huidige werknemers en de huidige infrastructuur en vervolgens een investering om deze infrastructuur (beter dan nu) in te zetten voor de nieuwe doelgroep en daarmee de toekomstige werknemers. Daar hoort ook een vangnet bij zodat iemand na terugkeer van een reguliere werkgever aan het werk kan blijven c.q. kan worden begeleid naar een nieuwe (reguliere) baan. Ook moet er ruimte zijn voor ontwikkeling en eerlijke arbeidsvoorwaarden.

Belastingen en koopkracht

Werkenden delen steeds minder in de opbrengsten van hun arbeid ten gunste van de bedrijfswinsten en de aandeelhouders. Tegelijk is het aandeel dat huishoudens in de belastinginkomsten voor hun rekening nemen, juist toegenomen, ook al ten gunste van het bedrijfsleven. Het onvermijdelijke gevolg is dat het besteedbaar inkomen van huishoudens achterblijft bij de economische ontwikkeling. In het kielzog hiervan mist de overheid belasting- en premie-inkomsten. De FNV schat dat alleen al door de achterblijvende loonontwikkeling in de private sectoren die samenhangt met onzeker werk, de schatkist 10 miljard euro per jaar misloopt.

De FNV waardeert dat de vergaande belastingfaciliteiten voor multinationals worden verminderd en dat het kabinet de voorgenomen verlaging van de vennootschapsbelasting uitstelt. Wat ons betreft komt van uitstel afstel. De voorgenomen belastingverlagingen voor 2021 worden naar voren gehaald om zo de koopkracht van vooral de middengroepen te ondersteunen. De koopkracht van mensen kan echter niet afhankelijk zijn van eindeloos belastingen verlagen. De politiek moet zich herbezinnen op een eerlijke belastingheffing.

De FNV heeft voorstellen daarvoor vastgelegd in een belastingvisie. Daarbij hoort dat het bedrijfsleven een eerlijk deel van de belastingen betaalt. Nederland moet de voortrekkersrol in de internationale race naar steeds lagere belastingen voor bedrijven neerleggen. De FNV verwacht dat Nederland juist actiever wordt bij het in internationaal verband bestrijden van belastingontwijking door bedrijven. De opbrengsten zijn wat de FNV betreft vooral bedoeld om onze publieke voorzieningen op peil te brengen en te houden. We willen niet zozeer lagere belastingen voor iedereen, maar een eerlijker lastenverdeling die werken ook lonender maakt.

De koopkracht van de lagere inkomens wordt niet versterkt door de belastingverlagingen. De koopkracht van mensen met een laag inkomen blijft dan ook achter. Dat moet het kabinet nu al oplossen met gerichte maatregelen. Uiteindelijk vraag deze problematiek om een structurele oplossing in de vorm van verhoging van het Wettelijke minimumloon naar €14 en verhoging van de daarop gebaseerde AOW en andere uitkeringen.

Investeren

Het kabinet investeert onvoldoende en te onevenwichtig in het op peil houden van onderwijs, zorg, veiligheid en andere publieke diensten. Het gevolg is dat de kwaliteit en toegankelijkheid in gevaar komen. Werkgevers wijzen bij cao-onderhandelingen graag naar beperkte budgetten. Het zal de FNV er niet van weerhouden loonsverhogingen, meer vaste contracten en minder werkdruk te eisen. Het personeel heeft daar recht op. Bovendien ondervinden veel publieke sectoren de gevolgen van de krappe arbeidsmarkt en kunnen moeilijk aan mensen komen. Het is vaak nodig dat een inhaalslag in beloning wordt gemaakt om het personeelbestand op peil te houden.

Het helpt niet als bewindslieden bestaand budget presenteren alsof het nieuw geld betreft. De €285 miljoen die Minister Slob vorige week voor het primair onderwijs noemde, was in werkelijkheid geld dat al eerder was uitgetrokken en biedt niet de ruimte voor de noodzakelijke inhaalslag.

Investeren in sociale zekerheid versterkt de positie van werkenden. In december 2018 is met Minister Koolmees afgesproken dat sociale partners met het ministerie in gesprek zullen gaan over verbeteringen in de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA). Die gesprekken ontwikkelen zich positief. Wij verwachten daarover nog voor het einde van het jaar aanbevelingen te kunnen doen en we rekenen daarbij op politiek draagvlak voor eventuele noodzakelijke budgettaire ruimte.

Het kabinet overweegt een investeringsfonds in te stellen nu de rente op staatsleningen negatief is. Met het fonds kan de economie worden gestut en Nederland kan op de toekomst worden voorbereid door investeringen in bereikbaarheid en de energietransitie. De FNV pleit ervoor dat het gaat om daadwerkelijke projecten en niet zozeer om subsidies aan het bedrijfsleven. Bovenal wil de FNV dat de uitgaven worden gebonden aan arbeidsmarktvoorwaarden, zoals die ook in het klimaatakkoord zijn opgenomen, er moet ook in mensen worden geïnvesteerd.

Pensioenakkoord

In het Pensioenakkoord is de eerste stap gezet naar een toekomstbestendig pensioen. Op de steeds snellere verhoging van de AOW-leeftijd is eindelijk een rem gezet. Maar een structurele oplossing zodat mensen met zwaar werk op tijd kunnen stoppen met werken is er nog niet. De afspraken hierover in het Pensioenakkoord moeten daarom direct worden uitgewerkt.

De FNV wil dat iedere werkende een goed pensioen opbouwt, ongeacht de contractvorm. Dus pensioen voor uitzendkrachten vanaf de eerste werkdag, automatische pensioenopbouw voor zelfstandigen en pensioen voor alle andere vormen van flexibele arbeid. Hiervoor is aanpassing van de huidige wetgeving noodzakelijk, waarbij het half jaar wachttijd voor uitzendkrachten wordt geschrapt en pensioenopbouw voor deelname aan de pensioenregeling voor zelfstandigen wordt verruimd. In het Pensioenakkoord zijn de kaders neergelegd voor een nieuw pensioencontract. De belangrijkste toetssteen voor de FNV is dat alle generaties een koopkrachtig pensioen van 80 procent middelloon behalen, op te bouwen in 42 jaar. De FNV zal het kabinet houden aan het uitgangspunt zoals Minister Koolmees heeft neergelegd in zijn brief aan de Tweede Kamer van 5 juni jongstleden. De Minister schrijft dat de nieuwe fiscale ruimte wordt gebaseerd op de huidige ambitie, waarbij de marktrente het uitgangspunt is en waarbij frequente schommelingen in de fiscale premiegrens zoveel mogelijk moeten worden voorkomen.

Op dit moment dreigen pensioenkortingen voor miljoenen gepensioneerden, slapers en werknemers. Dit is voor de FNV onaanvaardbaar. Het vertrouwen in het pensioenstelsel krijgt een onherstelbare klap als er nu wordt gekort. Het draagvlak voor ons pensioenstelsel en de hervorming smelt als sneeuw voor de zon. De belangrijkste oorzaken van de aanstaande kortingen liggen in de extreem lage rente en de nieuwe parameters geformuleerd door de commissie Dijsselbloem. Maar ook in de rigide regels van het Financieel Toetsingskader in de huidige pensioenwet. In het pensioenakkoord hebben we afspraken gemaakt over het nieuwe pensioenstelsel. De FNV wil dat vooruitlopend op het nieuwe pensioencontract, kortingen uit hoofde van de 'oude regelgeving' niet plaatsvinden.

De koopkracht van bijna iedere werknemer en gepensioneerde zal dalen als gevolg van de lage rente die doorwerkt in het rigide Financieel Toetsingskader. Pensioenen worden gekort, pensioenpremies zullen fors stijgen. Werknemers lopen daarnaast ook nog het gevaar driedubbel gepakt te worden doordat hun pensioenopbouw kan worden verlaagd. Het te verwachten pensioen zal daardoor flink teruglopen. Dit is in de toekomst niet meer te repareren.

Klimaatakkoord

Op het terrein van het klimaat is het afgelopen jaar veel gebeurd, maar we zijn er nog lang niet. De FNV heeft in december vorig jaar, samen met de milieuorganisaties, publiekelijk afstand genomen van de contouren van het klimaatakkoord zoals dat toen voorlag. Op 28 juni jl. heeft de FNV zich opnieuw kritisch uitgelaten over de tekst. Er zijn belangrijke resultaten behaald waar we positief over zijn. Zo komt er een kolenfonds voor degenen die moeten omschakelen naar ander werk door sluiting van de kolencentrales. In het klimaatakkoord is echter ook afgesproken dat mensen die deze omschakeling niet meer mee kunnen maken financieel gecompenseerd worden. De FNV hecht aan het nakomen van de volledige afspraak voor de mensen die als gevolg van verbod op gebruik van kolen in de elektriciteitsopwekking hun baan kwijtraken. We zullen die afspraak nauwkeurig monitoren.

Er komt een platform "Wind op Zee" gericht op het tot stand brengen van goede arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden bij onze Wind op Zee parken. In de ogen van de FNV is dit echt noodzakelijk aangezien er veel 'gesjoemeld' wordt met de arbeidsvoorwaarden in de Waterbouw, vooral met buitenlandse arbeidskrachten. In het klimaatakkoord wordt de wens uitgesproken om Wind op Zee tegen de laagst mogelijke kosten te realiseren). Indien hieronder ook de arbeidskosten begrepen worden dan zet dit de doelstelling van het platform zwaar onder druk. Hetzelfde geldt voor de installatiebranche. Er zijn grote tekorten op de arbeidsmarkt, waardoor ook naar arbeidskrachten uit het buitenland gekeken moet worden. Maar als er geen goede arbeidsvoorwaarden en – omstandigheden gerealiseerd worden, dan zullen de tekorten blijven bestaan.

De FNV heeft (in SER-verband) een eerlijke verdeling van lusten en lasten tussen bedrijfsleven en burgers op de agenda gezet. De overgang naar duurzame energie kan alleen succesvol zijn als er ook maatregelen komen om mensen met een laag tot middeninkomen te ontzien. Dit heeft ervoor gezorgd dat Minister Wiebes de volgende toezegging heeft gedaan: 'Het kabinet onderschrijft de conclusie van de SER dat (voldoende) voorzieningen moeten worden getroffen om te voorkomen dat de verduurzaming stuit op een gebrek aan financiële draagkracht. Het kabinet zal met partijen nader uitwerking en uitvoering geven aan de in het akkoord opgenomen voorzieningen, en zal ook met die partijen alert blijven op eventuele lacunes in die voorzieningen.' (Bron: Kamerbrief Voorstel voor een klimaatakkoord van 28 juni 2019 (pagina 5). De FNV is positief over deze voor ons cruciale handreiking. De volgende stap is deze lacunes te tonen en een voorziening te regelen waar mensen een beroep op kunnen doen. De FNV beschouwt zichzelf als een van de voornoemde partijen waarmee in overleg wordt getreden.